

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Plaatselijke eenheid met landelijke steun

In het voorstel dat deputaten Kerkelijke Eenheid doen tot herziening van het “kader voor plaatselijke samensprekingen” wordt een belangrijke omslag gemaakt: van inperking van plaatselijke eenwording naar begeleiding van plaatselijke mogelijkheden. De ontwikkelingen van de laatste jaren vragen daarom. En het woord van God reikt er een stevige basis voor aan.

K. Harmanny ■

Hoe zouden wij Hem tegenhouden?

De omslag die deputaten maken, is in een vorig artikel verdedigd met beroep op Johannes 10 en 17: woorden van de Here Jezus waarin Hij duidelijk maakt dat kerkelijke eenheid Gods eigen werk is. Wij benutten slechts de mogelijkheden die Hij schept.

Hoe waar dit is, kan worden geïllustreerd vanuit Handelingen 10. Daar wordt Petrus door de Heilige Geest gestuurd naar een zekere Cornelius, iemand die wel de God van Israël vereert, maar van dit volk geen deel uitmaakt. Volgens de oude regels behoorde Petrus van zo iemand afstand te houden (zoals hij zelf zegt in vs. 28). Maar de Geest maakt hem in een visioen tot driemaal toe duidelijk dat hij zich heeft te voegen naar het nieuwe beleid van God: “Wat God rein verklaard heeft, moogt gij niet voor onheilig houden” (vs. 15). Bovendien bevestigt de Geest dit beleid van God, door te ‘vallen’ op de huisgenoten en vrienden van Cornelius, wanneer zij via Petrus het evangelie van Jezus Christus horen. Wanneer Petrus in Hand. 11 door de gemeente te Jeruzalem over deze zaak ter verantwoording geroepen wordt, is dit dan ook zijn verdediging: “Indien nu God hun op volkomen gelijke wijze als ons de gave heeft

In dit nummer

Kerkelijk leven - K. Harmanny	
Plaatselijke eenheid met landelijke steun	357
Meditatief - A. Kamer	
Blijf vrij	361
Wandelen met God - B. Luiten	
Euthanasie, waarom niet?	362
Achtergronden - A.S. van der Lugt	
Abram, vreemdeling in Genesis	364
Evangelisatie en zending - K. van den Geest	
Gemeentestichting:	367
Uit de kerken	370
Samenleving - E. van Middelkoop	
De Europese Grondwet	371
Lied van de week - Nelleke van Eijssden en Klaas Spijker	
Door de poort van Naïn	374

gegeven op het geloof in de Here Jezus Christus, hoe zou ik dan bij machte geweest zijn God tegen te houden?” (11:17). De gang van Petrus naar Cornelius van Caesarea was geen revolutionair experiment van een rebelse apostel, maar de overgave aan God, die met het woord van Christus zijn eigen wegen gaat. Hetzelfde argument blijkt doorslaggevend op de vergadering van Hand. 15. De vraag is of alle christenen besneden moeten worden. Sommigen menen dat deze verplichting inderdaad aan alle nieuwkomers moet worden opgelegd: “dat men hen moest besnijden en gebieden de wet van Mozes te houden” (vs. 5). Wat valt daartegen in te brengen? Zonder uitzondering wijzen de apostelen daarvoor naar het werk van God zelf. Petrus herinnert in vs. 8 aan zijn ervaringen uit Hand. 10. Barnabas en Paulus vertellen over de wonderen die God door hen heeft gedaan onder de heidenen (vs. 12). En Jakobus onderbouwt dit met verwijzing naar de profetie: de Here zelf zou de vervallen hut van David weer opbouwen, om “alle heidenen” daarheen te trekken (vs. 17). God trekt mensen naar Christus, ook zonder besnijdenis. Wat kunnen wij anders doen dan Hem daarin dienen?

kerkelijke eenheid mag de interne eenheid niet verloren laten gaan

Toch betekent dit niet dat alles nu maar vrij wordt gelaten. Wanneer het gaat om het volgen van God in Christus, laat dat dan ook het criterium zijn, en de eis die men aan alle christenen mag stellen: zoek uw heil niet bij andere goden of bij ander bloed dan dat van Christus. Wees trouw aan God, in alle opzichten (Hand. 15:20).

Plaatselijk trouwbetoon

In het voorstel van deputaten Kerkelijke Eenheid krijgen kerkenraden daarom niet zomaar de vrije hand. Ze krijgen de ruimte om de Here te volgen op zijn wonderlijke wegen. Dat zijn we onze God verplicht. Maar dan moet het ook zeker zijn dat we de Here volgen, en niet slechts eigen inzichten. Dus bevat het voorstel een nieuwe regel, die aandacht vraagt voor de verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerkenraad:

5. Ook na verkregen instemming van de classis blijft de kerkenraad verantwoordelijk voor een heilige bediening van het Woord en de sacramenten, zodat geen wolven de schaapskooi van Christus kunnen binnendringen (Hand. 20:28-30).

De kerkenraad moet deze verantwoordelijkheid allereerst waarmaken tegenover God (regel 1). Het is niet ons project, waarin wij zulke fijne contacten hebben opgebouwd, maar het is de gelovige dienst aan de HERE, die zijn wonderen doet. De kerkenraad moet met zijn hande-

len steeds vrijmoedig voor God kunnen verschijnen: zo hebben wij uw Woord bewaard, zo hebben wij uw tekenen in ere gehouden. Vervolgens moet de kerkenraad zijn verantwoordelijkheid waarmaken tegenover de gemeente (regel 2). Kerkelijke eenheid mag de interne eenheid niet verloren laten gaan. Dat gevaar is reëel wanneer de gemeente slechts op afstand wordt geïnformeerd. Dan zal een deel de ontwikkelingen ongetwijfeld steunen, maar anderen zullen het met wantrouwen volgen, terwijl nog weer anderen het voor kennisgeving aannemen. Op het moment dat de toenadering voor de gemeente tot praktische consequenties leidt, komen zulke verschillen plotseling aan het licht en blijken ze vaak moeilijk oplosbaar. Dus is het van groot belang dat de gemeente er vanaf het begin bij betrokken wordt, en dan op de enige wijze die eenheid smeedt: met verantwoording vanuit het Woord van God.

Bereid tot verantwoording

Denk weer aan Petrus in Hand. 11: wanneer hij wordt bekritiseerd omdat hij zich in een heidenomgeving heeft gewaagd, keert hij zich niet hooghartig af (ik ben apostel, ik weet wat ik doe, vertrouw je me soms niet?), maar laat hij de gemeente in Jeruzalem volledig meeleven met het proces dat de Geest hem liet doormaken. En het wordt als waardevol genoteerd (Hand. 11:18) dat het optreden van Petrus op deze manier dankbare instemming vond bij de gemeente. Wanneer Petrus solistisch te werk was gegaan, zou dat de eensgezindheid in de gemeente hebben geschaad, en zou de bekering van de heidense Cornelius waarschijnlijk een incident zijn gebleven. Maar na zijn verantwoording vanuit de wonderen die de Geest van Christus doet, schaart de gemeente zich eensgezind achter dit werk van God, en krijgt de bekering van dat groepje heidenen een vervolg in Antiochië en vele andere plaatsen.

Nog sterker spreekt dit in Hand. 15. De vrije evangelieverkondiging door Paulus en Barnabas roept tegenspraak op. Maar in plaats van de critici de mond te snoeren (jullie zijn nog nooit op reis geweest zoals wij, je weet niet waar je over praat), laten de beide mannen zich naar Jeruzalem sturen, om daar in overleg met de apostelen de eenheid te herstellen. Vervolgens wordt de uitspraak van Jeruzalem weer overgebracht naar Antiochië, zodat men ook daar in eensgezindheid het werk van de apostelen kan ondersteunen.

Eensgezindheid rond de uitbouw van de kerk vraagt dus niet zozeer om programmering vanuit een centrale directie; daarvoor is het werk van God ons te sterk. Maar wel is het nodig dat alle betrokkenen zich bescheiden en broederlijk opstellen, door zich tegenover elkaar te verantwoorden over hun dienst in de kerk. Dan kan er in goede eenheid worden gewerkt, vanuit de dankbaarheid over de wonderen die de HERE doet.

Toezicht vanuit het kerkverband

Wat daarom in het voorstel van de deputaten gelijk blijft, is het toezicht door de classis. Wanneer een kerkenraad belangrijke stappen wil zetten op het pad van de kerkelijke eenheid, heeft hij steeds de instemming van de classis nodig.

De classis laat zich daarin bijstaan door adviseurs. In het oude kader zijn dat de deputaten van de particuliere synode, in het nieuwe voorstel de deputaten Kerkelijke Eenheid van de generale synode. Dat is niet omdat deze deputaten meer macht naar zich willen toetrekken. Integendeel: uitdrukkelijk is vastgelegd dat ze slechts advies uitbrengen, terwijl de classis beslist. Maar advisering vanuit een landelijk deputaatschap kan eraan bijdragen dat er over het hele land gezien meer eenheid blijft in het beleid.

Ook speelt mee dat plaatselijke situaties tamelijk divers zijn: voor een classis en voor de deputaten van een particuliere synode kan iets totaal nieuw zijn, terwijl de landelijke deputaten een soortgelijk geval kennen. Deputaten werken er ook aan om zulke kerken met elkaar in contact te brengen, zodat ze elkaar van dienst kunnen zijn.

Blijvende aandacht voor de norm

In het oude kader is de eerste grote beslissing die aan de classis moet worden voorgelegd, de wederzijdse erkenning als ware kerk. In het nieuwe voorstel is dat veranderd in een telkens herhaald ijkpunt: *“de kerkenraad moet (...) steeds aantonen dat de kerk waarmee men samenwerking zoekt, voldoende vertrouwen verdient volgens de kenmerken die art. 29 NGB noemt voor de ware kerk”*.

Wanneer het gaat om kanselruil, avondmaalsgemeenschap, of misschien ooit samensmelting, zal de belijdenis over de kerk steeds weer voor de aandacht moeten staan. Het is dan niet voldoende om eenvoudig te verwijzen naar wederzijdse erkenning die ooit in het verleden is uitgesproken. Bij elke stap moet de plaatselijke kerk zich opnieuw afvragen of ze verantwoord is, in het licht van wat we op grond van de Schrift belijden over de kerk en haar eenheid.

We weten immers dat de kerk nog niet volmaakt is, maar voortdurend in ontwikkeling. Reformatie is blijvend nodig, verval is een blijvend gevaar.

Dat betekent dat we de erkenning als ware kerk niet kunnen hanteren als een statisch gegeven: eenmaal ‘waar’ is altijd ‘waar’. De kenmerken die de belijdenis opsomt voor de ware kerk staan in het kader van onze roeping: de roeping om te onderscheiden wat de ware kerk is, en dus ook de roeping om ons als kerkgemeenschap steeds weer naar deze norm te vernieuwen.

Ruimte voor samenwerking

Met dit alles wil het nieuwe voorstel ruimte geven om in een zo vroeg mogelijk stadium tot bepaalde vormen van samenwerking over te gaan, en daar niet mee te wachten tot de samensprekingen een afsluitend oordeel hebben opgeleverd.

Samen spreken vraagt immers om samen leven. Pas dan leer je elkaar echt kennen en waarderen. Ook komen eventuele verschilpunten dan scherper aan het licht, terwijl het samenleven zoveel onderlinge vertrouwde met zich meebrengt, dat er meer ruimte is voor kritiek.

Want stel het geval dat een serie uitvoerige gesprekken wel tot grote overeenstemming heeft geleid, maar dat er op bepaalde punten verschil van inzicht blijft, bijvoorbeeld over de praktische toepassing van de kerkelijke tucht.

advisering vanuit een landelijk deputaatschap kan eraan bijdragen dat er over het hele land gezien meer eenheid blijft in het beleid

Het nieuwe voorstel van deputaten geeft in zo’n geval de ruimte om aan de classis voor te leggen dat er vanuit art. 29 NGB wel voldoende vertrouwen is om tot kanselruil over te gaan. De kwestie van de tucht is daarmee niet als onbelangrijk terzijde geschoven, maar wordt ook niet als zo zwaarwegend beschouwd dat het de betrouwbaarheid van de prediking onder alle omstandigheden zou moeten schaden. Bovendien levert deze intensivering van het contact nieuwe aanknopingspunten op voor het gesprek over de zaak die nog verdeeldheid bracht. En dus ook meer materiaal om tot overeenstemming te komen.

Groeiend contact met de NGK

Met name in de richting van de NGK geeft deze benadering nieuw perspectief. Tot op heden hebben de GKV het niet aangedurfd om deze kerken op landelijk niveau als ware kerken van Christus te betitelen. Daarvoor is de afstand nog te groot. Toch is er ook veel herkenning in de manier waarop men daar de Bijbel hanteert, en veel waardering voor diverse publicaties uit hun kring. De gemeenschappelijke afkomst is nog in veel zaken terug te vinden, ook al zijn er aanmerkelijke verschillen in de manier van kerk zijn.

In zo’n situatie is het verstandig om ook plaatselijk niet al te vlot uitspraken te doen over het al dan niet ware kerk zijn van de ander. Beter is het om zich samen in te zetten voor een proces dat naar die erkenning toe groeit. Daar horen gesprekken bij, maar ook die vormen van

samenwerking die in de gegeven situatie vertrouwd zijn. Zo'n benadering heeft echter alleen kans van slagen wanneer we als GKV zelf goed weten waar we voor staan. Alleen vanuit de verzekerdheid van het ware geloof kunnen we ons permitteren om een open houding aan te nemen tegenover anderen. Zonder de hoede van de goede Herder mogen de schapen zich immers niet wagen buiten de veilige muren van het nachtverblijf. Maar als Hij hen roept, mogen ze niet achterblijven. Waar de Herder gaat, hebben wij te volgen.

Verschil in taxatie

Binnen het deputaatschap waren niet alle leden ervan overtuigd dat de kerken deze openheid aankunnen. Een aantal deputaten oordeelde dat het gepresenteerde voorstel te veel ruimte

biedt voor onverantwoorde stappen. Ook meenden ze dat er te veel afstand is genomen van het tot dusver gevoerde beleid. Ze hebben daarom een eigen voorstel aan de synode geformuleerd, dat ook in het rapport is opgenomen. We betreuren uiteraard dit gebrek aan overeenstemming. Tegelijk maakt het duidelijk dat de kerken op dit punt de zaken niet op hun beloop kunnen laten; de zaak van de kerkelijke eenheid vraagt op de komende synode om heldere keuzes.

Ds. K. Harmannij is predikant van de Gereformeerde Kerk te Den Ham en lid van het deputaatschap Kerkelijke Eenheid

Kader voor plaatselijke contacten met andere kerken (voorstel van DKE aan GS 2005)

1. Zowel de landelijke als de plaatselijke contacten worden gedreven door het verlangen van *onze Heiland*, verwoord tegenover zijn hemelse Vader: "dat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in Mij en Ik in U, dat ook zij in Ons zijn; opdat de wereld gelove, dat Gij Mij gezonden hebt", Joh. 17:21. De contacten richten zich daarbij op de belofte die Jezus Christus gaf in Joh. 10:16: "zij zullen naar mijn stem horen en het zal worden één kudde, één herder". Vanuit deze gehoorzaamheid werken de kerken zowel landelijk als plaatselijk aan eenheid die confessioneel is verankerd en waar mogelijk zichtbaar vorm krijgt. Ze zullen bij eventuele contacten ook andere kerken aanspreken op deze Goddelijke roeping.
2. Bij de plaatselijke contacten wordt *de gemeente* vanaf het begin goed en regelmatig geïnformeerd. Waar mogelijk wordt ze ook daadwerkelijk bij de contactoefening betrokken. Bij belangrijke beslissingen wordt de bewilliging van de gemeente gevraagd. De kerkenraad werkt aan voldoende eensgezindheid in de gemeente voordat hij verdere stappen onderneemt.
3. De volgende beleidsbeslissingen worden ter goedkeuring aan *de classis* voorgelegd:
 - het toelaten van elkaars predikanten tot de woordbediening in de wederzijdse kerken, met daarbij de mogelijkheid om gezamenlijk erediensten te beleggen;
 - het toelaten van elkaars leden aan het avondmaal, met daarbij de mogelijkheid om gezamenlijk avondmaal te vieren;
 - het samensmelten van beide gemeenten.
 De kerkenraad moet daarbij steeds aantonen dat de kerk waarmee men samenwerking zoekt, voldoende vertrouwen verdient volgens de kenmerken die art. 29 NGB noemt voor de ware kerk. De classis ziet erop toe dat de plaatselijke kerk zich houdt aan de kerkordelijke afspraken die binnen het kerkverband zijn aanvaard. Wanneer zich een situatie voordoet die bij het maken van deze afspraken blijkbaar niet was voorzien, mag de kerkenraad er alleen van afwijken wanneer de classis oordeelt dat dit noodzakelijk en verantwoord is.
4. De kerkenraad vraagt voor alle onder 3 genoemde punten advies aan de deputaten van *de generale synode*. De deputaten zien erop toe dat de plaatselijke toenadering zich niet onnodig verwijdert van de landelijke ontwikkelingen rond de kerkelijke eenheid, maar deze zo veel mogelijk ondersteunt. De classis neemt goede nota van het advies van de deputaten, maar neemt in eigen verantwoordelijkheid een besluit.
5. Ook na verkregen instemming van de classis blijft *de kerkenraad* verantwoordelijk voor een heilige bediening van het Woord en de sacramenten, zodat geen wolven de schaapskooi van Christus kunnen binnendringen (Hand. 20:28-30).
6. Bij samenwerking rond Woord en sacrament vindt regelmatig overleg plaats met *de andere kerkenraad*. Beide kerkenraden respecteren elkaars tuchtoefening en ontvangen als regel geen lid van de andere kerk zonder toestemming van de betrokken kerkenraad.
7. Wanneer de andere kerk deel uitmaakt van een *kerkverband* dat gelet op de norm van art. 29 NGB fundamentele bezwaren oproept, mag de kerkenraad niet toelaten dat eventuele contacten schade toebrengen aan de gemeente van Christus als tempel van Gods Geest (I Kor. 3:17). De kerkenraad zal dergelijke bezwaren eerlijk aan de orde stellen en zo bevorderen dat beide gemeenten door de contactoefening worden opgescherpt in het onderscheiden van de geesten (I Joh. 4:1).

Blijf vrij

Gal 4:3 “... onderworpen aan de wereldgeesten”

Opnieuw gevangen

Gevangen was de gemeente van Galatië toen ze nog niet bekeerd waren tot de Heer Christus. Opge-sloten in regels; van heidendom of van het joodse geloof. Het evangelie heeft ze daarvan bevrijd. Nu opnieuw gevangen? Ze keren zich van het evangelie af en luisteren naar “vrome” adviezen, die aanjagen om aan hoge eisen te voldoen. Onder de aandrang: doe je het niet, dan hoor je niet echt bij het volk van God en ben je niet acceptabel voor God en voor ons.

De apostel stelt kort en goed: geef je aan die eis toe, dan zit je weer in de gevangenis, opgebouwd uit menselijke regels en wetten. Dan ben je opnieuw, net als de heidenen, onderworpen aan de wereldgeesten. Net als vroeger. Je voelt je niet eerder vrij om tot Gods zegen te verwachten, dan nadat je aan die eisen voldaan hebt. Dan ben je weer gevangene van je beperkingen, je goede voornemens en slaaf van wetten en regels, van welke aard ook.

Gevangen

Dat slaaf zijn is echt en ook bedreigend. Het jaagt de mens de dood in. Gevangen in je onmacht en door het bedrog van de duivel, aanwezig wel in de “vrome” jas van de boeteprediker, word je geen rust gegund voordat je jezelf gerust gesteld hebt, geestelijk en maatschappelijk.

Mensen werken zich daarvoor desnoods een ongeluk. Ook vandaag. Wat kun je anders, als je niet rekt op de genadige hulp van God in voor- en tegenspoed, om Christus' wil.

Wie de belofte van het evangelie niet gelooft is gebonden aan zichzelf gevangen in zijn onmacht en zonden (Ps. 32).

Vrije toegang

Daartegenover stelt de apostel de belofte van bevrijding. Bevrijd tot kind en erfgenaam. In de weg van geloven van het evangelie. De weg tot God is door Hemzelf vrijgemaakt.

De apostel waarschuwt met scherpe woorden. Laat je niet verleiden opnieuw te leven volgens de eisen van wetten en regels alsof je pas door het houden daarvan deelt in de genadige zorg van God. Dat geldt de gelovigen uit het heidendom gekomen. Dat geldt ook de gelovigen uit de joden, hoe “bijbels” de dwaalleer zich ook uit.

De toegang is vrij. Het gebed wordt gehoord. Leef uit de belofte dat in Christus de vrije toegang gegeven is tot de Vader.

Vrijmoedigheid

De apostel sluit zichzelf niet uit. Zijn vroegere leven was een bonk angstige ijver.

“Zo bleven ook wij, zolang wij onmondig waren, onderworpen aan de wereldgeesten”. Maar, zo zegt hij, het was en is vergeefse ijver als meen je op grond van je eigen prestaties de gunst van God te kunnen verwachten. Paulus heeft door het evangelie geleerd daarvan af te zien. Hij weet dat zijn ijverig werken waardeloos is (Fil. 3:7). Daardoor is er geen weg tot Gods genade en zegen.

Blijf vrij

In Galatië waren mensen die die bevrijdende boodschap kennelijk niet vertrouwden. Ze meenden dat je het recht van vertrouwen op God niet te snel moest toekennen. Je moet tot die geloofsgemeenschap alleen serieuze mensen toelaten. Toon eerst maar dat je een behoorlijk kind van God bent. Dan pas ben je acceptabel.

Heidense invloed: een manier van hoger leven, van opklimmen tot het goddelijke?

Joodse invloed: zalig uit werken langs de verouderde oude weg van de wet?

Is het de trots van de “vrome” mens, die geen genade wil vragen?

Is het een goedbedoeld, maar uiterst schadelijk “christelijk” pogen om slordig “geloofsleven” in te dammen?

De apostel roept op: blijf vrij. Ga niet terug naar de gevangenis, waarin je vroeger leefde. Ga maar tot God in de naam van de Heer. Dan alleen geniet je dagelijks de weldaad van kind en erfgenaam zijn, ook als je meent dat allerm minst te mogen verwachten.

Ds. A. Kamer is emeritus-predikant van de Gereformeerde Kerk te Groningen-Noord en woont in Hoogland

Euthanasie, waarom niet?

wandelen met God

Het E-woord valt weer regelmatig.

En de meningen schuiven wat op, als je de krant mag geloven.

Mag het wel of mag het niet?

Het lijkt steeds moeilijker kiezen tussen ja en nee.

B. Luiten ■

Waar heb je het over?

Eens kreeg Jezus de vraag voorgelegd, of het geoorloofd is je vrouw weg te sturen om allerlei redenen.

Ook zo'n typische ja of nee vraag.

Mag het wel of mag het niet?

Opvallend in Jezus' antwoord is, dat Hij boven dat dilemma uitging. Hij liet Zich niet vangen in een gesloten vraagstelling, maar vroeg: hebben jullie het huwelijk wel begrepen? Vervolgens gaf Hij onderwijs, hoe God zelf man en vrouw tot een eenheid maakt. 'Zo zijn ze niet meer twee, maar één'.

Daarmee was het antwoord gegeven. En toch was het niet alleen maar 'nee, het mag niet'. In dat geval zou het antwoord negatief van toon zijn geweest. Terwijl de Here wil dat wij positief tegen het huwelijk aankijken, juist vanwege de diepe betekenis.

Volgens mij zou een dergelijke benadering ook heel goed passen op de vraag naar euthanasie. Mag het wel of mag het niet? Op die manier gesteld is het een gesloten vraag, terwijl boven dit dilemma uit gevraagd mag worden: *hebt u het leven wel begrepen?*

Menswaardig bestaan

Als je diep in jezelf zoekt naar het begin van je bestaan, zul je dat niet vinden. Want dat begin is in God. Ons leven is zijn adem. Vandaar dat het onmogelijk is mens te zijn (in de ware zin van het woord) zonder God. Want een andere bron van leven is er niet.

Dit is niet alleen zo met het oog op het verleden: hoe ben je ontstaan?. Nee, dit geldt net zo goed voor het heden. Waarom leef ik? Omdat God mij vandaag, op dit moment, de levensadem geeft.

Een geweldige gedachte, trouwens. Want waarom doet Hij dat? God doet nooit iets zomaar. Hij heeft daar een bedoeling mee. Dat ik van harte met Hem verbonden zal zijn, bijv. mijn vreugde in Hem vind en iets van Hem laat zien. Dat Hij (hoe dan ook) in mijn bestaan zichtbaar wordt als de God die wijs is en goed en vol liefde. Daarvoor had ik geen predikant hoeven worden, trouwens. Dit geldt voor alle

rangen en standen. Want dit geldt voor alle mensen. Hierin ligt de waarde van het leven, het menswaardige van de mens.

Tempel zijn

'Weet u wel, dat uw lichaam een tempel is van de Heilige Geest?' (1Kor.6:19). Typisch een christelijke aanspraak tot hen die de Geest van God hebben ontvangen. Terwijl we niet vergeten, dat Jezus zijn aanspraak doet gelden op alle mensen. Maak ze tot mijn discipelen. Ieder leven is bedoeld om God te loven.

Ook een geweldige gedachte. Want sinds de zondeval is die tempel, die ik ben, niet meer zo geweldig mooi. Goed bekeken is hij een ramp, want de dood zit erin. Vroeg of laat heeft dit de totale ontbinding tot gevolg. Wil de Geest daarin wonen? Niet te geloven!

Fout, dit mag je juist wel geloven. De Geest schaamt Zich kennelijk nergens voor. Net als Jezus, die ging ook bij iedereen naar binnen. Je kunt zo diep niet gezonken zijn, of de Zoon van God weet je te vinden. Want Hij ging dieper. Zijn hand past er altijd nog onder, om je te dragen en op te tillen.

De vraag is: *heb je die tempel eigenlijk wel in beeld?* Als je kijkt naar die demente oude man, bijvoorbeeld. Of dat kind met het open ruggetje? Of die jongen die sinds zijn ongeluk in coma ligt? *Weet je wel waar je over praat?* Of zie je alleen de beperkingen?

Kern van het evangelie

Hier raken we het hart van de zaak.

Toen God uit de hoge hemel onze ellende zag, was Hij vol ontferming bewogen. Zijn beeld hadden wij in scherven gegooit, geen mens kon het meer vertonen. Toch had God de wereld zo lief, dat Hij zijn eigen Zoon heeft gezonden. Die Zoon, die het laatste vlammetje op de kaars niet uitblaast en het platgetrapte riet niet omploegt. Wat kan Hij er nog mee? Het is op sterven na dood. Zo waren wij in Gods ogen, en nog erger. *Het menswaardige van ons bestaan was volledig verloren gegaan.* Maar Hij schrijft de mensheid niet af! Tot op vandaag de dag gaat zijn woord door de wereld. In

dat woord is leven, het leven van Christus, die het heeft volbracht om in alles mens te zijn naar Gods bedoeling. Ieder die dat hoort en gelooft komt tot leven, staat op uit de dood. Om weer voluit mens te zijn, in Hem. Tegelijkertijd wordt in diezelfde wereld het begrip menswaardig nieuw ingevuld, geheel vanuit de mens, zonder God. De autonome mens neemt zichzelf tot norm en heeft een hekel aan alles wat hem bepaalt bij zijn eigen afhankelijkheid. Daarom zijn anderen, die van hem afhankelijk zijn, niet veilig bij hem. Het kwetsbare, het onaanzienlijke, het gehandicapte en bijna uitgebluste leven wordt niet gedragen, vol ontferming, maar losgelaten. Dit gaat diep. Terwijl de Geest, die heilig is, Zich voor geen enkele tempel schaamt, halen mensen daar de neus voor op. Terwijl de Geest wil openbaren in het leven van die geschonden mensen, hoe diep de vergevende liefde van God gaat, zien mensen die van geen vergeving willen weten in zulke levens geen enkele betekenis meer. God geeft leven, ondanks de meest ingrijpende handicap. Mensen doen zulk leven weg, omdat ze hun eigen handicap niet zien.

Wijzer dan God?

Een stervend mens mag sterven, laat dat duidelijk zijn. We hoeven niet alle toeters en bellen uit de kast te halen om uren aan het bestaan op aarde toe te voegen. De waarde van het leven zit niet in de lengte, maar in de inhoud. Dat geldt trouwens ook als je kerngezond bent. Het laten sterven van een stervende weiger ik euthanasie te noemen. Het is zelfs geen passieve euthanasie, om die versluierende term even te gebruiken. Omdat in zo'n situatie geen mens het sterven heeft opgeroepen, niet actief en niet 'passief' (wat in feite net zo actief zou zijn). Euthanasie heeft te maken met het oproepen van de dood, waar hij nog niet was. Op termijn natuurlijk wel, maar dat geldt voor ons allemaal. Als je de dood voortijdig toepast, spreken wij van doodslag. En als je het bovendien van te voren zorgvuldig overweegt, is het moord. Die zonde gaat (zoals alle zonden) *in de eerste plaats tegen God in*. Als *Hij* het leven geeft, wie ben jij dan dat je het wegdoet? Als *Hij* het de moeite waard vindt, wie ben jij dan om dat te ontkennen? Als *Hij* op die manier iets van Zichzelf wil laten zien, wie ben jij dan om je ogen te sluiten? 'Mag het wel of mag het niet?' Mens, heb je wel gezien Wie je voor je hebt?

In nood nabij

Dit is niet bedoeld om allerlei heel moeilijke situaties op de grens van leven en dood met één pennensstreep te beslechten. Dat zou

onmogelijk kunnen, integendeel, laten wij van harte bidden voor hen die daarmee te maken hebben, om de wijsheid van God.

Maar dit is wel bedoeld als uitgangspunt, als heilig principe. Wij roepen de dood niet op, daar verwachten wij ook geen hulp van.

Maar het lijden dan, en de onbereikbaarheid van comateuze patiënten en demente bejaarden?

Als ik daarvan iets moet zeggen, word ik eerst stil. Want ik kan het niet bevatten.

Vervolgens vertrouw ik aan God toe, dat Hij weet wat Hij doet. Hij houdt dit leven zo in stand, immers?

En vooral reken ik erop, dat de Opperherder met zijn pastoraat verder komt dan ik. Mijn woorden kunnen misschien niet meer doordringen, en ik kan al helemaal niet meer peilen wat achter die afwezige ogen omgaat. Toch is waarheid voor hem of haar:

'HEER, U kent mij, U doorgrondt mij'.

Een geweldige troost ook voor familie en vrienden.

'U omsluit mij, van achter en van voren, U legt uw hand op mij'.

God is machtig om dit te doen ervaren, onder alle omstandigheden.

'Klom ik op naar de hemel - U tref ik daar aan, lag ik neer in het dodenrijk - U bent daar.'

Ben ik mijzelf niet meer bewust - U bent bij mij.

'Het duister zou helder zijn als het licht.'

U zou mij voortdurend zien, met U wordt het nooit donker.

'Mag het wel of mag het niet?'

Vertrouw je geliefden toe aan God, aan zijn liefde, zijn licht, zijn leiding, zijn tijd.

Ds. B. Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum

Abram, vreemdeling in Genesis

achtergronden

Cultureel Bijbellezen 3

A.S. van der Lugt ■

De omgang met de dood is een zaak met hoge culturele gevoeligheid. Het geven van geschenken en het onderhandelen bij een koop ook. Hoe de cultuur een rol speelt in de geschiedenis van Abram, die een graf koopt van de Hethiet Efron, probeer ik in dit artikel te beschrijven. Het is het derde artikel uit de serie Cultureel Bijbellezen. Ik hoop meer te bereiken dan dieper inzicht in de Bijbel. Misschien dat het u als lezer ook beïnvloedt in uw visie op buitenlanders en de omgang met migranten.

Begraven

Abraham is gedurende zijn hele leven migrant geweest. Toen hij stierf, had hij in Kanaän niets anders dan een graf. Dat had hij gekocht van de Hethieten (Genesis 23:1-20). Bij het openen van de onderhandelingen bracht hij het zelf onder woorden: *“Een vreemdeling en bijwoner ben ik bij u, geef mij een grafstede bij u, opdat ik mijn dode moge uitdragen en begraven”* (23:4). Vreemdelingschap wordt dan ineens erg pijnlijk, als er een dode te betreuren is. Bij de rouw komt al snel de vraag wat te doen met het lichaam van de overledene?

Dat zie je nu ook in Nederland: “Van de in Nederland woonachtige moslimgroepen zijn het vooral de Surinaamse en uit Indonesië afkomstige moslims die hun doden hier te lande begraven. De Marokkanen en de Turken prefereren nog steeds een begrafenis in de plaats van herkomst. De belangrijkste redenen hiervan zijn van sociale en religieuze aard. Dit laat duidelijk zien dat de banden met het land van herkomst nog steeds sterk zijn. Een religieuze factor is de waarde die wordt gehecht aan het bezoek van de graven van overleden familieleden op gezette tijdstippen waarbij voor het zielenheil van de doden wordt gebeden, de koran wordt gereciteerd en uit naam van de overledenen geld en voedsel aan de armen wordt uitgedeeld.”. De auteurs van dit citaat, W.A.R. Shahid en P.S. van Koningsveld, voegen er echter aan toe: “Verwacht mag worden dat het begraven van de Turkse en Marokkaanse overledenen in Nederland zal toenemen, naarmate het verblijf alhier langer duurt en daarmee de familiebanden zwakker worden”¹.

Abraham kan op het moment van Sara's dood niet meer terug naar Ur. Hij wil het ook niet. De Here had hem uit zijn land weg geroepen en in het land waar hij als vreemdeling verblijft, zal eens zijn nageslacht blijvend wonen. Het kind Izak is er; nu overlijdt zijn vrouw Sara, met wie

hij lief en leed deelde als vreemdeling en bijwoner.

Eer

Hoewel hij zijn bescheiden plaats tegenover de landbezitters duidelijk maakt, spreken zij op hun beurt nogal groots over Abraham: *“Luister naar ons, mijn heer, een vorst Gods zijt gij in ons midden; begraaf uw dode in de keur van onze grafsteden; niemand van ons zal u zijn grafstede weigeren om uw dode te begraven”* (23:5,6). De Nieuwe Bijbelvertaling geeft het zo weer: *“Maar heer, wij beschouwen u als een vorst die door God zelf begunstigd wordt!”*. Blijkbaar heeft Abraham indruk gemaakt, ook al weet je het in de omgang van bepaalde culturen nooit helemaal zeker, wat er bedoeld wordt. Tenminste wij, westerse lezers van nu, weten dat niet, de aanwezigen daar vast wel. Wij hebben een directe manier van spreken ons eigen gemaakt. Als wij iets niet menen, zullen wij het liever niet zeggen. Dat komt omdat wij minder aan publieke eer hechten dan bijvoorbeeld oosterse mensen (minder, het is niet zo dat wij het geheel onbelangrijk vinden). Mensen uit andere culturen zullen je met strekende woorden benaderen, ook al denken zij veel minder strelend over je. Je leert in zo'n cultuur beleefd en complimenteus te zijn, omdat je daarmee de eer en het gezicht van de ander redt. Dat is een waarde, die ieder graag zelf ondergaat en daarom ook een ander bewijst.

Appel

Maar er gebeurt nog iets: je werkt door zo te spreken ook aan onderlinge solidariteit om daar een appel op te kunnen doen. Wie tegen een hoger geplaatste een brief op deze manier begint: *“Met oneindig respect en lof heb ik de eer uw hoogheid mee te delen of ik van uw gastvrije goedheid, zover het mogelijk is, een antwoord zou mogen ontvangen...”*², die bouwt aan een gunstige gezindheid van de geadresseerde,

teneinde hem zover te krijgen dat hij je helpt. Je kunt dat negatief beoordelen en zeggen dat je die stroopkwast niet wilt hanteren, maar dan moet je niet gek opkijken als je je zo isoleert in een cultuur met dergelijke codes; je maakt het jezelf erg lastig. Wie deze meer indirecte communicatiecodes wel leert hanteren, leert zodoende de weg in een cultuur met onderhuidse ideeën over vertrouwen en wantrouwen.

Wantrouwen

Want in culturen waarin eer en gezicht een grote rol spelen, zit vlak onder de oppervlakte een groot onderling wantrouwen. Je eigen clan en stam kun je vertrouwen, een vreemdeling nooit. Ook al moet en wil je gastvrij zijn, je blijft op je hoede. Als Abraham werkelijk een God heeft, die met hem is en Abraham verwerft land te midden van het volk van de Hethieten, hoe zal die God van Abram dan reageren op de Hethieten in zijn omgeving? Je kunt hen niet zomaar vertrouwen. Wij kunnen dus aannemen dat het aanbod van de Hethieten een dubbele laag heeft: hoe genereus het ook klinkt... als Abraham er op in gaat, blijft hij vreemdeling en bijwoner en wordt hij geen landeigenaar. Dat blijven dan de Hethieten en je kunt je voorstellen dat hen dat houvast geeft.

Een eigen graf

Maar Abram maakt vervolgens helder, dat hij wil kópen. *“...dringt voor mij bij Efron, de zoon van Sochar, er op aan, dat hij mij de spelonk van Makpela geve... hij geve mij die voor de volle prijs tot een eigen grafstede onder u”* (23:9). Een eigen grafstede! Abraham is uit op bezit. André Parrot: “Hij vraagt iets heel anders dan de vergunning tot begraven, namelijk het juridisch eigendomsrecht van een graf”. Abraham vraagt het in de kring van het volk, in de stadspoort en vraagt hun medewerking in het benaderen van Efron. Het moet een publieke transactie zijn. De schrijver benadrukt het aan het slot nog eens: *“... in tegenwoordigheid van de Hethieten, van allen die de poort van zijn stad ingingen”* (23:18).

Overdreven?

Om zijn doel te bereiken zien wij Abraham ver gaan. Hier merk je iets van de lokale kleur van zo’n gedeelte. Je ziet het voor je. Hij buigt zich neer, eenmaal (23:7), tweemaal (23:12). Overdreven nederigheid? Misschien in onze ogen. Hoe wel, vergeet niet dat Efron een ‘gezeten man’ was onder de Hethieten (23:10). In de Nieuwe Bijbelvertaling blijft van deze suggestieve weergave weinig over: *“Onder de Hethieten die daar zaten bevond zich ook Efron zelf”*. Maar zelfs dan gaat het om iemand die in de stadspoort meesprekt. Toch niet de eerste de beste. Abraham maakt zich fysiek klein tegenover deze Efron. En wat in onze tijd overdreven mag heten, behoeft het in andere tijden niet te zijn. Het is

voor een deel tactiek, maar wel passend in die context van eer, hiërarchie en relaties. Het gaat om de relatie tussen die twee die tot een transactie willen komen. Dan wordt er om die zaak heen van alles gecommuniceerd, ten einde de relatie tussen hen op een bepaald niveau te brengen.

Geschenk

Efron doet bij dat gesprek in de stadspoort een aanbod: Abraham kan een stuk grond van hem cadeau krijgen. In de culturele antropologie is studie van gemaakt van het geven van geschenken: “Het geschenk heeft overal het merkwaardig effect dat het bindt. Wie een geschenk ontvangen heeft moet een geschenk wedergeven, bij voorkeur een geschenk van overeenkomstige waarde. (...) Een geschenk weigeren is voor ons even onmogelijk als voor primitieven, tenzij het geen echt geschenk is maar een poging tot omkoping”, aldus J van Baal⁴. Hij maakt er overigens ook melding van dat het normaal is dat wie hoger in status is méér geeft dan wie lager staat. Zo kun je het ook nu ervaren bij migranten, die onverwacht reageren met en op cadeaus. Het blijft voor ons lastig om het goed te interpreteren, maar dat komt omdat dan verschillende culturen samenkomen in één situatie. Dat zal tussen Abraham en de Hethieten wellicht minder het geval zijn geweest. Ook al is Abraham vreemdeling, hij deelt met hen de oosterse cultuur van die dagen. Hij kent stellig de kracht van een gift.

Uit Gods hand

Efron wil het land namelijk niet verkopen, maar de gunst verlenen om te begraven. Heeft hij er geen belang bij? Ik had het al even over het ‘gevaar’ dat er in schuilen kon, als Abraham landeigenaar zou worden. Misschien moeten wij ook oosterse tactiek bij Efron vermoeden. Hij wil er mooi uitkomen. Eerst als geschenk aanbieden en dan toch nog de prijs incasseren. “Dat is echt Oosters: de Oosterling begint altijd met het voorwerp van koophandel als een cadeau aan te bieden, dat behoort daar nu eenmaal tot de goede toon - hoewel het natuurlijk helemaal niet serieus gemeend is” (C.Ch Aalders in de Korte Verklaring⁵). Het is de vraag of dat helemaal goed is ingeschat. Wat meent iemand serieus? Juist vanuit een andere cultuur is dat moeilijk te beoordelen. Wat wel opvalt is, dat hij zeer nadrukkelijk, drie keer, zegt dat hij het géven wil: *“... het veld geef ik u en de spelonk aldaar geef ik u; in tegenwoordigheid van mijn volksgenoten geef ik het u...”* (23:11). De volksgenoten zitten erbij en denken er het hunne van. Wij ook, en Abraham zeker. Want als hij er nu op in gaat en het als een geschenk aanneemt, dan loopt er iets scheef. Het land, waarin hij nu als vreemdeling verblijft, is namelijk hem beloofd *uit Gods hand*: *“Aan uw nageslacht zal Ik dit land geven”* (12:7). Het geefgedrag van Efron is daarvoor een bedreiging. Niet voor

niets staat er aan het slot, samenvattend, dat Abraham zijn vrouw begroef, “in de spelonk van het veld van Makpela, tegenover Mamre, dat is Hebron, *in het land Kanaän*” (23:19)

Onafhankelijk

Abraham zet door en vernedert zich ten tweede male. Hij wil betalen, de volle prijs. Hij wil dus uit de sfeer van het geschenk naar die van de handel. “... een vorm van ruil gekenmerkt door loven en bieden, een manier van optreden die in de geschenkenruil uitgesloten is”, aldus J. van Baal, die ik al eerder citeerde. Hij zegt: handel is geen amicale vorm van goederenruil, “maar één waaraan een strijdelement inherent is. (...) Handel voltrekt zich tussen personen, die geen persoonlijke relaties met elkaar onderhouden, terwijl vrienden alleen geschenken met elkaar kunnen wisselen”⁶. Het verschil tussen geschenkenruil en handel is dan ook dat het uitwisselen van geschenken aan elkaar bindt. Handel laat vrij, want er zijn geen verplichtingen meer over. Koper en verkoper hoeven elkaar niet terug te zien.

Afdingen

Ik vermoed dat Abram zijn vrijheid als Gods geroepene wil behouden. Daarom dwingt hij Efron een prijs te noemen. Efron noemt een prijs: 400 sikkels zilver. Wat moeten wij hiervan denken? Hoog of laag? Exorbitant hoog, zegt dr. C.Ch. Aalders, want je kon in die tijd in Babel voor één sikkels zilver meer dan 1000 m2 grond kopen⁷. Later lezen wij dat Jeremia een akker koopt voor 17 sikkels (Jeremia 32:9), maar daar zit veel tijd tussen; zijn die prijzen te vergelijken? Laten wij ervan uitgaan, dat Efron Abraham af wil zetten, dan is de toon die hij aanslaat eigenlijk geringschattend. Hij doet alsof het tussen hen beiden, rijke heren, eigenlijk maar een kleinigheid is: “... een stuk land van vierhonderd sikkels zilver, wat maakt dat uit tussen mij en u...?” (23:15). Misschien refereert hij wel aan de vererende aanduiding ‘vorst Gods’ in het voorafgaande. Je kunt je in ieder geval voorstellen dat hij zich wat gedwongen voelt tot een prijsopgaaf en wie de macht heeft en toch nog gedwongen wordt, heeft alle reden om de ander terug te pakken. Heeft hij gehoopt dat Abraham zou verbleken bij de prijs en zou afhaken?

Bezit

Wat opvalt is dat Abraham niet begint af te dingen. Dat weten wij in het Westen van veel andere culturen: het loven en bieden rond de koop hoort erbij. Ook is zeker dat Abram het kon. Zoals hij met de HERE zelf in gesprek was rond de redding van Sodom... Dat was een knap staaltje afdingen (18:16-33). Maar wij, en misschien ook Hethiet Efron wel, worden verrast door deze vreemdeling; Abraham weegt zonder pardon publiekelijk de gevraagde hoeveelheid zilver af.

En zo had Abram een grafspelonk, een veld met bomen er op, in bezit gekregen. Het eerste stukje land in Kanaän.

(On)afhankelijk

Een duidelijk thema in deze geschiedenis is de spanning tussen afhankelijk-zijn en onafhankelijk willen worden⁸. Lees dit, met interesse voor migranten: je proeft en ziet iets van hun situatie terug. Wie hier in Nederland komt als asielzoeker of vluchteling begint per definitie in een afhankelijke positie. Je streeft naar zelfstandigheid binnen de samenleving, maar je begint als vreemdeling. Je hebt geen macht om je wensen snel en volkomen tot vervulling te brengen. De welwillendheid van anderen en de genade van God bepalen voor een groot deel je toekomst. Eigen vaardigheid of eerlijkheid hebben maar een beperkte kracht. Vasthoudendheid is een goede eigenschap voor vreemdelingen, maar dat alleen is niet genoeg. Geloof in Gods leiding kan niet ontbreken; en veel migranten zijn gelovig. Hoewel de christenen onder hen in de minderheid zijn, kan speciaal voor hen gezegd worden dat God het leven stuurt. Dat wil niet zeggen dat er zulke concrete beloften liggen als destijds bij Abram, maar wel dat zij vertrouwen mogen dat God hen overal zegenen kan en wil. Mensen maken keuzen, God heeft de leiding, of zoals de Salomo zegt: “*De mens zoekt zijn weg, maar de Heer heeft hem bepaald*” (Spreuken 16:9).

Ds. A.S. van der Lugt is predikant van de Gereformeerde Kerk te Rotterdam-Centrum (voor werk onder minderheden)

1. W.A.R.Shadid en P.S. van Koningsveld, *Muslims in Nederland*, minderheden en religie in een multiculturele samenleving, Alphen aan den Rijn, 1990, p.69
2. Vergelijk AndreAs Eppink, *Cultuurverschillen en communicatie*, problemen bij hulpverlening bij migranten in Nederland, Alphen aan den Rijn/Brussel, 1981, p.64-65 (citaat van p.64).
3. André Parrot, *Abraham en zijn tijd*, Nijkerk 1964, p.136
4. J.van Baal, *De agressie der gelijken*, ons cultureel breiwerk: één recht, één averecht, Assen 1974, p.28-29. Vergelijk ook Peter Kloos, *Culturele antropologie*, een inleiding, Assen 1995, p.34: “De Franse antropoloog M. Mauss is de eerste geweest die systematisch de sociologische betekenis van het geschenk heeft geanalyseerd (*Essai sur le don*, 1925). Een geschenk, aldus Mauss, impliceert diverse verplichtingen: een verplichting om te geven, een verplichting om aan te nemen, en een verplichting om de gever iets terug te geven. Op die manier schept het geven van geschenken wederkerige relaties”.
5. Dr.C.Ch Aalders, *Genesis II* (Korte Verklaring der Heilige Schrift), Kampen, z.j., p.138
6. J.van Baal, *De agressie der gelijken*, ons cultureel breiwerk: één recht, één averecht, Assen 1974, p.31
7. Dr.C.Ch Aalders, *Genesis II* (Korte Verklaring der Heilige Schrift), Kampen, z.j., p.139
8. Dat was al eerder aanwijsbaar bij Abram. Na de strijd met de vijf koningen en de bevrijding van Lot (Genesis 14) biedt de koning van Sodom hem de volgende deal aan: Abram mag de buit houden als hij de krijgsgevangenen aan de koning geeft. Toen antwoordde Abram: “Ik zweer bij de HEER, bij God, de Allerhoogste, de schepper van hemel en aarde, dat ik volstrekt niets wil aannemen van wat uw eigendom is, nog geen draad of schoenriem. U zult niet kunnen zeggen: “Ik ben het die Abram rijk heeft gemaakt.” (Genesis 14,22-23).

Gemeentestichting:

Gaat evangelisatie dan nu echt werken? (2)

evangelisatie en
zending

In een eerste artikel vertelden we iets over de voorgeschiedenis en situatie in Amsterdam en over de visie die de basis vormt van de gemeentestichtingsplannen, vooral verwoord door dr. Siebrand Wierda, Christelijk Gereformeerd predikant te Amsterdam. Nu geven we nog iets weer van wat Wierda schrijft over de ervaringen van Redeemer Presbyterian Church in New York. Daarna willen we enkele vragen stellen, allereerst om zo mee te denken met een inspirerend project waar we als kerken veel van kunnen leren, en ook om een bijdrage te leveren aan een gedachtewisseling over en weer.

K. van den Geest ■

Gemeentestichting: ervaringen uit Amerika

In de visie van Wierda spelen ervaringen en werkwijze van kerken in de Verenigde Staten een belangrijke rol. Naast de visie van McGavran's *Church Growth Movement* wordt vooral veel geleerd van Redeemer Presbyterian Church in New York. Deze kenmerkt zich door een strategische visie op kerk zijn in en voor de stad. Paulus begon zijn evangelieverkondiging in de stad en van daaruit breidde de kerk zich uit naar het omliggende platteland. Nog steeds heeft de stad een aanzuigende kracht op mensen: daar "gebeurt het". Maar vanuit de stad vindt er ook een beweging plaats weer terug naar de omliggende regio. Jonge mensen die in de stad studeren, trekken na verloop van tijd weer weg. Dus is het van groot belang, dat ze meer meenemen dan alleen kansen voor carrière en materiële welvaart. De periode waarin zij in de stad verblijven, is ook de tijd dat ze open staan voor verandering. En daar haakt deze kerk bij aan. De visie van Redeemer is, dat ze New York wil winnen voor Christus. Juist als de stad verandert, kan ook het achterland in deze dynamiek betrokken worden.

De notie van het koninkrijk van God is daarbij een belangrijke bouwsteen. Als je zicht houdt op het komende rijk van God, de erkenning van het koningschap van Christus door alle volken waar God op uit is, dan staat de kerk in een geweldig krachtenveld. Dat werkt enorm inspirerend en motiverend. Zie dat je mensen in de stad met het evangelie in aanraking brengt, want dan zet je het goede nieuws a.h.w. "op transport", net als eens op de oude karavaanroutes waarlangs alle handel en verkeer gingen! Deze visie heeft belangrijke consequenties voor hoe je gemeente wilt zijn. De diensten en pre-

diking zijn gericht op de geseculariseerde inwoners. In Manhattan, de directe omgeving van Redeemer Presbyterian, zijn dat de jonge carrièremakers in de financiële wereld van Wallstreet en de scene van kunstenaars en musici van Broadway. Tim Keller, de belangrijkste voorganger, richt zich in zijn preken op deze 'young urban professionals' door middel van een aansprekende thematiek. Dat slaat aan: juist deze bevolkingsgroep zie je in de diensten verschijnen. Wonderlijk maar waar: velen komen tot geloof en worden verder in de gemeente geïntegreerd door middel van een netwerk van kleine groepen. Inmiddels zijn er ook op andere plaatsen in New York kerken gesticht, die zich heel doelgericht op de cultuur van de directe omgeving richten en zo veel mensen in de doelgroep aantrekken.

Zorg voor de moederkerk

Ook in Amsterdam is deze doelgroep van jonge hoogopgeleide stadsbewoners flink vertegenwoordigd. En het lijkt daarom voor de hand te liggen, dat de kerken in Amsterdam zich doelbewust op deze groep gaan richten. Dat is nu het plan: in twee stadsdelen gaan twee predikanten met een speciale opdracht aan het werk. Voeg daarbij het initiatief om de kerk te Amstelveen een 'doorstart' te geven. Ook daar richt men zich op deze bevolkingsgroep. Bij alle vragen die vanuit de kerkelijke 'achterban' te stellen zijn, moeten we naar mijn stellige overtuiging vóór alles ruimhartig achter deze plannen gaan staan. Met steun, geloof en gebed. We moeten beseffen, dat de werkers in de grote stad zich vaak pioniers voelen, die allereerst steun nodig hebben in plaats van kritiek. Als ik enkele vragen stel, is dat daarom vanuit die houding van warme steun. We wil-

len een poging doen om mee te denken en zo blijk geven van ons enthousiasme dat we met deze werkers aan het front delen.

Een eerste vraag is de meest fundamentele. Deze betreft de *definitie* van 'gemeentestichting'. Afgaand op wat Wierda schrijft is deze: het proces waardoor niet-christenen tot geloof in Jezus Christus worden gebracht en in een nieuwe gemeente worden vergaderd. Het gaat me om dat tweede element: "*in een nieuwe gemeente worden vergaderd*". Dat is een principiële keuze: de gemeente is niet de bestaande gemeente, maar een nieuwe, gevormd door nieuwe gelovigen. Dit heeft belangrijke consequenties. Nieuwe christenen worden niet gevoegd bij een *bestaande* kerk, maar komen samen in een *nieuwe*, pas gestichte (of te stichten) gemeente.

Dit hangt samen met het feit, dat 'gemeentestichting' niet wordt gezien als *resultaat* van evangelieverkondiging, maar als evangelisatie-*middel*. Tijdens een presentatie in januari 2004 werd dat ook zo gesteld. Eerst, zei men, had je evangelisatie als actie-evangelisatie: gelovigen

dreigt niet het gevaar, dat de bestaande gemeente verwaarloosd gaat worden

organiseren allerlei gerichte acties om het evangelie uit te dragen. Daarna kwam de (wat men zo noemde) 'gemeente-gerichte' evangelisatie: de gemeente wordt het doel doordat gewerkt wordt aan het missionaire karakter van de gemeente zelf, zodat ze meer naar buiten gericht wordt. Maar nu wordt alles anders, werd gezegd, nu wordt de gemeente als doel losgelaten en wordt alles gericht op *nieuwe* gemeentes. En hier ontspringen mijn vragen. Allereerst deze: op welke wijze is deze keuze af te leiden uit de onderbouwing met bijbelse gegevens? Wierda legt een indrukwekkende en inspirerende vloer onder de visie van gemeentestichting, maar maakt wat mij betreft niet aannemelijk, dat genoemde definitie *voortvloeit* uit de noties van missio Dei, koninkrijk Gods etcetera. Sterker nog, deze noties brengen mij eerder bij de *bestaande* gemeente! Die moet zich nou juist leren verstaan als een creatie van Gods Geest en Woord, die niet haar doel in zichzelf heeft maar gericht is op de wereld. De bestaande gemeente waarin Christus zijn volgelingen vergadert, is er niet voor zichzelf maar voor de eer van God in de wereld. Dat werkt door in de gemeenteopbouw: een kerk mag niet in zichzelf gekeerd raken maar moet groeien in gericht zijn op de wereld. Een tweede vraag is hier mee verbonden. Dreigt niet het gevaar, dat die bestaande gemeente verwaarloosd gaat worden, als alle aandacht en energie wordt gericht op (het stichten van) de nieuwe gemeente? Immers, niet gemeenteopbouw maar zending heeft de hoog-

ste prioriteit. Ook pastoraat kan zo het kind van de rekening worden: de kerk in een stad als Amsterdam wordt voor het grootste deel bevolkt door jong-volwassenen, en de zorg voor deze groep met de vragen die verbonden zijn met hun levensfase mag nooit veronachtzaamd worden. Juist in deze periode van hun leven maken zij cruciale keuzes! Is er niet een neiging bij de 'gemeentestichtingsbeweging' om zo exclusief op "de stad" gericht te raken, dat de bestaande gemeente (wellicht grotendeels onbewust) wordt 'opgegeven'? Idealisme is mooi en onmisbaar, maar er kan ook een zeker ongeduld mee verbonden zijn, doordat de bestaande gemeente nog niet snel genoeg 'mee komt' met de grootse plannen. Kan zo niet ongewild en onbewust de neiging ontstaan de 'oude' gemeente min of meer los te laten? En kan dan omgekeerd binnen de bestaande gemeente niet de neiging ontstaan om evangelisatie en aanpassing aan de cultuur van de stad 'over te laten' aan de dochtergemeente, die immers voor dát doel helemaal bestaát? Eén van de knelpunten in het bestaande evangelisatiewerk is nu juist, dat de gemeente als geheel er vaak nauwelijks bij betrokken is (of zich er soms nauwelijks bij betrokken *voelt*). Evangelisatie blijft vaak nog te marginaal. Het risico is dan, dat de enthousiaste werkers zich opsluiten in hun eigen groepje van gemotiveerden en zich zo wat van (de "rest" van) de gemeente gaan afkeren. Omgekeerd kan er ook bij dat andere deel van de gemeente wrevel of zelfs frustratie ontstaan. Het verdrietige daarvan is, dat het gezamenlijke front verbreekt en als dat proces doorgaat mensen de neiging krijgen zich meer en meer van elkaar af te keren. Dat is wel het tegendeel van een werfkrachtige gemeente! Missionaire gemeente zijn, vooral in de context van een grote stad, vereist een hechte interne saamhorigheid. Juist de *warde* steun van de hele gemeente is voor dit project onontbeerlijk. Als er een sfeer van irritatie zou gaan ontstaan, omdat (een substantieel deel van) de moedergemeente zich miskend gaat voelen, is dat uiteindelijk schadelijk voor de gemeentestichting zelf! Het is de kunst om elkaar in een gezamenlijk proces mee te nemen in de plannen. Dát is op een geestelijke manier leiding geven aan de gemeente.

Identiteit van de dochtergemeente

En tenslotte is een belangrijke vraag: welke identiteit krijgt die nieuwe gemeente? Men lijkt nu te kiezen voor een kerk met een soort 'status aparte'. Naar mijn overtuiging moet een sterk kerkverband nieuwe structuren van kerkvorming zeker kunnen 'dragen'. Het is altijd een erg onvruchtbare benadering om bij voorbaat te stellen, dat kerkelijke afspraken vooral een beperkend karakter hebben. Dat doodt creatief denken. In dat raam zou je niet zozeer de maximale als wel de optimale ruimte moeten zoeken, zorgvuldig, en geestelijk verbonden

met je zusterkerken. Vandaar mijn vraag: hoe zorg je voor een herkenbaar gereformeerde manier van kerk zijn in die nieuw te stichten kerk?

Ik zeg dat juist met het oog op de verdere groei en integratie van nieuwe gelovigen. In de theorieën van de *Church Growth Movement* spreekt men van de z.g. “homogeneous units”. Dan gaat het om eenduidige doelgroepen met een zelfde (sub)cultuur. De gedachte is, dat mensen uit dezelfde culturele groep de beste evangelisten zijn voor hun eigen groep. Dat is ongetwijfeld een belangrijk stuk methodiek. Maar methodiek is wel wat anders dan de samenstelling van een gemeente.

De kerk is een veelkleurige gemeenschap. Christenen ontdekken juist het wonder van de eenheid van verschillende culturen in één Geest (Ef. 4: 1 e.v.). Aanpassen kan een evangelisatiestrategie zijn, maar in de christelijke gemeenschap past iedereen zich aan bij iedereen! ‘Multicultureel kerk zijn’ is verrijkend, omdat het iets laat zien van de rijkdom van Gods nieuwe mensheid. We moeten niet naar een apartheidssysteem zoals dat eens in Zuid Afrika zelfs de kerk verdeelde in blank en zwart.

Dit nog afgezien van de vraag, of ook in Nederland hoogopgeleide jonge stadsbewoners zo open zullen staan voor het evangelie als in New York. Ze zijn de moeilijkst bereikbare groep in onze samenleving. De mensen van het Amstel-project mogen het van mij proberen, maar de ervaring leert dat mensen met een volle portemonnee niet makkelijk openstaan voor het evangelie. De straatevangelisatieprojecten brachten ons indertijd vooral op het spoor van daklozen, verslaafden en andere ‘kansarmen’. Het bereiken van de nu gekozen doelgroep zal een hoog niveau vereisen. Om hen uit te dagen, te prikkelen tot nadenken, dat vraagt het niveau van een Tim Keller! En het vraagt vooral ook, dat gemeenteleden zich doelgericht in deze kringen zullen moeten gaan begeven. Vooral door relaties vindt het evangelie zijn weg!

Wat voor kerk willen we zijn?

Het spanningsveld dat ik hier aanwijs, heeft een diepere achtergrond. A. Noordegraaf beschrijft in zijn boek *Vijf broden en twee vissen* een aantal mogelijke kerkmodellen¹⁾. Het eerste model is dat van de *volkskerk*. Tot halverwege de vorige eeuw leefde dat met name binnen de Nederlands Hervormde Kerk. Dit model gaat uit van het ideaal van Nederland als gedoopte natie. Doop zoveel mogelijk kinderen, want dat is juist een kans voor het evangelie. Er was hierbij dus sprake van een missionair motief: niet het geloof (van de ouders) maar de mogelijkheid deze mensen met het evangelie in aanraking te brengen is van doorslaggevende betekenis. Het ideaal van de “gekerstende samenleving” sneuvelde echter door de toeneemende secularisatie. Maar fundamenteeler is,

dat deze visie de onmisbare band tussen doop en geloof doorsnijdt. Als geloof van ouders niet voorwaarde blijft voor de doop van hun kinderen, worden die kinderen veelal ook niet met dat geloof opgevoed en wordt de doop een “leeg testament”.

Naast een ander model, waar ik nu aan voorbij ga, noemt Noordegraaf vervolgens het model van de kerk als *gemeenschap van wedergeborenen*. Dat is het model dat je vooral herkent bij evangelische- en baptistenkerken. Het is gebaseerd op de strikte verbinding tussen doop en geloof in die zin, dat alleen de bewust bekeerden de eigenlijke gemeente vormen. Het valt te verwachten, dat kerken gebaseerd op dit model groeien en zelf ook sterk missionair zijn. Bewuste christenen zetten zich in voor het getuigenis in de wereld.

de kerk dient allereerst een gemeenschap te zijn waarin ruimte is

Waar bevindt een gereformeerde manier van kerk zijn zich als je deze vergelijkt met deze beide modellen? Ieder die met hart en ziel bezig is met evangelisatie en verlangt naar een werkelijk missionair gerichte gemeente, zal zich sterk tot het tweede model aangetrokken voelen. Maar dat stuit op een aantal bezwaren. De gereformeerde manier van kerk zijn is verweven met en gebaseerd op de overtuiging, dat de kerk in het leven is geroepen door Gods Geest en Woord (Heid. Cat. zondag 21, antwoord 54)! Gods verkiezing en verbond vormen het fundament waarop de gemeente is gebouwd. De kerk is zijn initiatief en niet gebaseerd op de eigen keuze van bewust gelovige mensen.

Dat betekent, dat de kerk allereerst een gemeenschap dient te zijn waarin *ruimte* is. Ruimte voor zondaren, voor zoekers, voor twijfelenden, kortom: ruimte voor groei! Maar hoe voorkom je, dat we dan uitkomen bij de volkskerk, kerk van gedoopten? Hoe voorkom je, dat de band tussen doop en geloof zo niet wordt doorgesneden, dan toch verzwakt wordt? Dat kan alleen door de eis te stellen, dat mensen die komen tot een bewuste geloofskeuze hun geloof belijden en daar ook naar leven! Met andere woorden: de kerk biedt ruimte aan de zondaar, maar beslist niet aan de zonde! Zonde dan als: leven in zonde, onbekeerd blijven. Dit heeft alles te maken met het missionair zijn van de gemeente. Want deze visie vraagt om krachtige gemeenteopbouw. De gemeente moet groeien in haar getuigenis in haar directe omgeving. Laksheid en gebrek aan getuigenis moeten we indringend bestrijden. Maar tegelijk moeten we aanvaarden, dat de kerk wat dat betreft altijd een ‘gemengd’ karakter zal houden. Er is immers principieel ruimte voor iedereen, ook voor hen die nog moeten groeien in hun christelijk getuigenis. Maar daar moeten we als kerk dan wel doelgericht aan wer-

ken! Missionaire gemeenteopbouw gevraagd! In het Amsterdamse verhaal betekent dit, dat het voor mij een fundamentele vraag is, of men zich voldoende kan afgrenzen van het 'engere' model van kerkzijn (een 'keuzekerk' van wedergeborenen). Het stichten van gemeenten met een soort 'status aparte' kan dat wel in de hand werken. En dan bestaat het risico, dat een prachtig plan binnen de kerken waarin wij met elkaar samenleven toch gaat wringen. Dat is het laatste wat ik de initiatiefnemers van dit project toewens. Want ook voor mij staat (en stond al jaren) vast, dat de kerk in Amsterdam en andere grote steden nooit de deuren moet

sluiten, integendeel: strategisch moet blijven meewerken aan de komst van Gods koninkrijk. Dat is ook mijn gebed: dat de Here deze plannen zal zegenen. Vooral en allereerst door een krachtig thuisfront! Moge deze bijdrage aan het denken en spreken daarover voor de frontlijnwerkers bemoedigend zijn!

Ds. K. van den Geest is predikant van de Gereformeerde Kerk te Hengelo

1. A. Noordegraaf, *Vijf broden en twee vissen*. Missionair gemeentezijn in een (post)moderne samenleving,

Assen-Noord, wijk Peelo - beroepen: J. van Benthem te Drachten-Oost

Amersfoort-Emiclaer en 't Harde - beroepen: J.B. Wilmink, missionair predikant te Gent

Wezep - beroep aangenomen: K.F. Dwarshuis te Eemdijk, die bedankte voor Enschedé-Oost

KERNREDACTIE:

Drs. G.J. van Middelkoop,
Prof. Dr B. Kamphuis

OVERIGE REDACTIELEDEN:

Dr. E.A. de Boer, Drs A.L. Th. de Bruijne,
Drs. I.D. Haarsma, Prof. Dr. G. Kwakkel,
Drs. B. Luiten, Drs K. de Vries, J. Westert.

MEDEWERKERS:

J.J.D. Baas, Drs E. Brink, J.M. de Jong,
Drs. A.S. van der Lugt, Dr J. Smelik,
Drs. H. Veldman

BLADMANAGEMENT:

Mevrouw M.T. Kremer
Scholma Druk bv, Postbus 7
9780 AA Bedum, tel. 050 3653552

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
E-mail: reformatie@scholma.nl, ingeval per
post via bovengenoemde postbus.

Uitgever: Print Media.bv, Bedum
Technische realisatie:
Scholma Druk bv. Bedum

ADMINISTRATIE EN

ADVERTENTIES:

Scholma Druk, postbus 7,
9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636.
Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENTSPRIJZEN:

€ 49,50 per jaar
studenten € 19,50;
buitenland € 109,00
- abonnementsjaar loopt van
1 januari t/m 31 december

- opzegging van het abonnement dient 1
maand voor aanvang van het nieuwe abon-
nementsjaar schriftelijk of per e-mail te
geschieden (voor 1 december)
Losse nummers € 1,50 (incl. Porto).

De Reformatie is op cassette ver-
krijgbaar bij de Chr. Blinden-
bibliotheek voor blinden en slecht-
zienden. Tel. (0341) 565477.

ADVERTENTIES:

Prijs: € 0,45 per mm.
Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uit-
gever is het niet toegestaan artikelen uit dit
blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

De Europese Grondwet

De Europese integratie, ooit begonnen als een bescheiden economisch integratieproject, schrijdt nog altijd onweerstaanbaar voort. Het zelfvertrouwen bij de Europese elite is groot. De Europese Unie kent inmiddels 25 lidstaten en daarmee lijkt het nog niet afgelopen te zijn. Roemenie en Bulgarije zullen over enkele jaren toetreden en onderhandelingen met Kroatië en Turkije staan op de rol. En zelfs de kersverse premier van Oekraïne, Joesjtsjenko, gaf bij zijn eerste optreden aan dat de toekomst van zijn land in Europa ligt. De Europese Unie staat, en niet geheel zonder grond, voor een cultuurkring van beschaving, rechtsstaat, respect voor mensenrechten en vrede en welvaart. Waarbij sommigen ook nog graag het contrast met het militante en imperialistische Amerika van president Bush willen benadrukken.

E. van Middelkoop ■

De Europese Unie groeit evenwel niet slechts in de (geografische) breedte, maar ook in de diepte. Immers, voor de eerste maal in de geschiedenis van de Europese integratie is aan de parlementen een document voorgelegd dat de naam Europese Grondwet heeft gekregen. De Europese Raad heeft deze term aanvaard, nadat een zog. conventie van parlementariërs en regeringsvertegenwoordigers onder leiding van de vroegere Franse president Giscard d'Estaing daarvoor een concept had opgesteld. Dat gekozen is voor het begrip grondwet is allereerst een propagandistische keuze geweest. Immers, dit begrip heeft voor veel burgers een positieve klank en roept het beeld op van een stabiele rechtsorde, gegarandeerde mensenrechten en een heldere bevoegdheidsafbakening van staatsinstellingen.

Europa als overheidsgezag

Het gebruik van dit begrip oogt echter meer spectaculair en wervend dan kan worden waargemaakt. Allereerst valt op te merken dat de bestaande Europese verdragen, zoals deze zijn ontwikkeld via de verdragsvoorstellen van Maastricht, Amsterdam en Nice, deels reeds constituerend van aard waren. Oftewel, de Nederlandse rechtsorde wordt al decennialang beslissend (mede)gevormd door de Europese verdragen. Denk aan de overgang van de (nationale) gulden naar de (Europese) euro als munteenheid. Ook het overheidsgezag en de wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende bevoegdheden van de Europese instellingen

zijn van beslissende betekenis voor grote delen van de inrichting van onze nationale rechtsorde en beleidsruimte. De Europese Grondwet voegt daaraan betrekkelijk weinig toe.

De Europese Unie blijft echter, zoals ook blijkt uit de tekst van het verdrag, een staatkundige constructie die gedragen wordt door de soevereiniteit van de lidstaten. Daar klopt het hart van de parlementaire democratie van de nationale staat. De Europese Grondwet is dan ook een grondwet zonder staat en dus ook zonder (Europees) volk. Daarom is die term misleidend. Met bijna evenveel recht had gesproken kunnen worden van een Handvest van Europa, zoals het Handvest voor de Verenigde Naties, met de beoogde president van de Unie als secretaris-generaal, een internationale organisatie waarvan landen lid zijn en vrij zijn dat lidmaatschap op te zeggen.

De retoriek van het Grondwettelijk Verdrag is het meest manifest in de incorporatie van een eerder opgesteld Handvest van de Grondrechten. Het biedt de burger slechts een bescherming, voorzover die al niet op andere wijze beschikbaar was, tegen de overheidsmacht van de Unie. De eerste en meest fundamentele waarborg tot bescherming van de rechten en vrijheden van de burger blijft dan ook berusten bij de nationale staten, en zo hoort het ook. Het potsierlijke van de incorporatie van dit Handvest is wel dat een stuk met de allure van een compleet grondrechtenstatuut aan de Unie voorhoudt dat er bijvoorbeeld niet gefolterd

mag worden en dat de Unie de doodstraf en evenmin de slavernij mag invoeren. Dat zijn in dit Uniedocument natuurlijk volstrekt overbodige bepalingen, die slechts aangeven dat men constitutioneel als het ware wil concurreren met de lidstaten, die allemaal over grondwetten beschikken met garanties voor geestelijke, burgerlijke en politieke vrijheidsrechten.

Federalisering

Het papier van een verdragstekst is echter geduldig, de dynamiek van het integratieproces zal met deze Grondwet een moeilijk te keren stap in de richting van het oude ideaal van een Verenigd Europa betekenen. De ervaring met de Europese integratie heeft immers vaak een sluipende federalisering laten zien. De ene keer was het Europese Parlement de katalysator, de andere keer het Europese Hof. Steeds meer bevoegdheden van de lidstaten zijn overgenomen of (indirect) beslissend beïnvloed door de Europese Unie en altijd met een onvoldoende democratische legitimatie. De Europese Grondwet zal dit proces alleen al door de benaming een extra stimulans geven

Is eenmaal een grondwet aanvaard dan zal de politiek-psychologische betekenis van de triomf van de federalisten niet gering moeten worden geacht. Het politiek primaat zal binnen het grondwettelijke verenigde Europa beslissend verschuiven van de hoofdsteden van de lidstaten naar Brussel en Straatsburg. Niet Europa zal zich dan nog dienen te rechtvaardigen tegenover haar stichters, de lidstaten, maar omgekeerd zullen de lidstaten langzaam maar zeker als "deelstaten" van de Unie staatkundige actoren van de tweede rang worden. Macht trekt macht aan; een proces van centralisering van macht zal dan alleen nog kunnen worden gestuit door de Europese Unie zelf en niet meer door de lidstaten. En daarmee heeft de Unie een gedaante gekregen die veel meer is dan een (noodzakelijk) verlengstuk van samenwerkende soevereine staten. Het wordt een politieke grootmacht met eigen, vergaande rechten en macht, maar zonder voldoende democratische verankering, zonder geschiedenis, zonder morele autoriteit.

Hart en ziel van Europa

Dat roept de vraag op naar de identiteit van de Europese Unie. Over die vraag is lang gesteggeld. Eerst in de Conventie en later nog op het niveau van de regeringsleiders. Al eerder was ongemak zichtbaar geworden over het technologische en weinig bezielde van het Europese integratieproject.

Zo verscheen in 1996 een rapport van de generale Synode der Nederlandse Hervormde Kerk onder de titel "Hart en ziel voor Europa?", waarin o.m. de vraag naar de christelijke bijdrage aan de Europese identiteit aan de orde

werd gesteld. Eerder, en wel in 1991, was in Vaticaanstad een Bijzondere Bisschoppensynode voor Europa belegd resulterend in een Slotverklaring, waarin uitvoerig werd stilgestaan bij de relatie tussen christendom en Europa. In beide documenten wordt gewag gemaakt van het voor Europa ontroerende moment uit één van de zendingsreizen van de apostel Paulus waarop hij, verblijvend op het grondgebied van het huidige Turkije, een visioen kreeg waarin een man uit Macedonië hem toeriep: "Steek over naar Macedonië en kom ons te hulp". Dat is als het ware het startpunt geweest van de gang van het Evangelie naar en door de volkeren van Europa.

Vaak wordt er in beschouwingen over de identiteit van Europa op gewezen dat in de Europese cultuur Athene, Jeruzalem en Rome bijeenkomen. Gedoeld wordt dan op de identiteitverlenende bijdragen van de Griekse filosofie, de zog. Joods-christelijke traditie en het Romeinse recht. Het is goed aan deze wortels, hoe onderscheiden ook, te herinneren, omdat de hedendaagse grote verscheidenheid van godsdiensten, culturen en morele oriëntaties een grote uitdaging vormt bij het zoeken naar de betekenis van de Europese identiteit als een eenheid in veelvoud.

Nu er een grondwet, hoe pretentieuze deze benaming ook is, wordt voorgesteld zou het passend zijn geweest in de preambule bij de grondwet van die bronnen van identiteit gewag te maken, erkennend dat het politiek ethos van de Unie ook aan de christelijke confessie veel is verschuldigd. Dat zou alleen al in de rede hebben gelegen uit respect voor de constitutionele tradities van de lidstaten. Zo heeft Duitsland, in reactie op de verschrikkelijke ervaringen uit de Tweede Wereldoorlog, in de preambule van zijn Grondwet de formulering opgenomen: "Zich bewust van de eigen verantwoordelijkheid tegenover God en de mensen...". In de Ierse Grondwet staat o.m. "In nederigheid onze plichten erkennend tegenover God, onze Heer, Jezus Christus...". En ook in veel andere grondwetten van de lidstaten van de EU vindt men een verwijzing naar de betekenis van het christendom, de kerk of de religie.

Verlichtingsdenken

Het is opvallend dat van deze constitutionele traditie niets is terug te vinden in de Preambule van de Europese Grondwet. Dat is bepaald geen vergeetachtigheid of nonchalance. Tijdens de conventie heeft de voorzitter, Giscard d'Estaing, een voorstel voor een preambuletekst gedaan waarin als wortel van de culturele, religieuze en humanistische tradities van Europa werd gewezen op de Griekse en Romeinse beschaving en de filosofische stromingen van de Verlichting. Dat leidde tot veel protest, waarna hij dit voorstel weer terugnam. Ook latere pogingen van regeringsleiders, die het document van de conventie gebruikten als

basis voor het nu voorliggende verdrag, om op z'n minst gewag te maken van de christelijke traditie van en in Europa, leidden tot niets. Uit deze voorgeschiedenis kan moeilijk anders worden geconstateerd dan dat Europa haar identiteit, voorzover mede gevormd door het christendom, verdringt en ontkent. Daarmee berooft Europa zich van de noodzakelijke confrontatie met het christelijke verleden en heden, verdonkeremaant zij het ethos van de Tien Geboden en is het verdrag een uiting van Verlichtingsdenken geworden, waarin de godsdienst als een private zaak wordt geacht, die niet tot gelding kan worden gebracht op het politieke terrein. Europa zal kennelijk humanistisch en seculier zijn of niet zijn. Om al deze en andere redenen zijn de argumenten om Europa thans van een grondwet te voorzien weinig overtuigend. Temeer nu dit constitutionele document onder een eenzijdig en verwerpelijk Verlichtingsgesternte is geboren.

Raadplegend referendum

Anders dan bij vorige integratiestappen het geval was mag nu de burger, op verzoek van de Staten-Generaal, in een raadplegend referendum zijn mening geven. Of de politiek zich later van een afwijzend advies veel zal aantrekken mag betwijfeld worden. Een raadplegend referendum is in de Nederlandse politiek altijd op goede gronden afgewezen. Dat er nu toch een komt zegt ook iets over de verwarring der politieke tijden en het populistisch klimaat waarin we zijn terecht gekomen. Maar mocht de lezer het toch de moeite waard vinden om hiervoor ergens in (vermoedelijk) juni naar de stembus te lopen: deze grondwet is onze steun niet waard en politici die bij de bevolking om applaus vragen verdienen een tik op de vingers.

E. van Middelkoop is lid van de Eerste Kamer voor de ChristenUnie

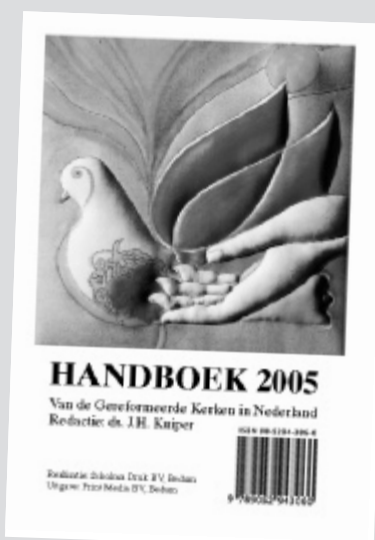

**BINNENKORT
VERKRIJGBAAR**

Handboek 2005

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

€ 10,50

Bestel nu: **via de boekhandel of**
www.gkvhandboek.nl

Door de poort van Naïn

lied van de week

Negentig gezangen no. 30

Gezang 30 uit de Negentig Gezangen gaat over de weduwe uit Naïn, die haar zoon moet begraven. In zes korte strofen vertelt de dichter het verhaal: terwijl de begrafenisstoet de stad uitloopt, gaat Jezus de stad in. Als hij de weduwe ziet, wordt Hij met ontferming bewogen. Hij wekt de jongen op en geeft hem terug aan zijn moeder, zoals Elia ooit de zoon van de weduwe van Sarfat 'teruggaf aan zijn moeder' (Lc. 7:15, 1Kon. 17:23).

Nelleke van Eijdsen
en Klaas Spijker ■

Tot ons genoeg hebben Nelleke van Eijdsen en Klaas Spijker zich bereid verklaard de komende tijd een aantal malen - zij het niet wekelijks - als Lied van de week een van de Negentig Gezangen te bespreken

30 Door de poort van Naïn gaat

Lucas 7:11-17

© Uitgeverij Boekencentrum

Daan van der Leeden

- 1 Door de poort van Na - in gaat
een lan - ge droe - ve stoet;
de kin - de - ren staan stil op straat
en fluis - te - ren een groet.
- 2 Vooraan gaat in zware rouw
en moederziel alleen
een diepbedroefde weduwvrouw -
haar kind, haar zoon ging heen!
- 3 Nauwelijks de poort voorbij
daar nadert nog een stoet;
het leven komt al dichterbij,
de dode tegemoet.
- 4 Voor de poort van Naïn staat
de Heer der wereld stil,
Hij komt soms vroeg, Hij komt soms laat,
Hij komt wanneer Hij wil.
- 5 Moeder, houd met huilen op,
de Heer staat aan uw kant
en Hij zegt: Jongeling, sta op,
Ik neem je bij de hand.
- 6 Door de poort van Naïn gaat
een opgetogen stoet;
de kinderen staan langs de straat
en juichend klinkt hun groet!
- 7 Christus, raak ons ook eens aan
als wij straks door de poort
van deze wereld moeten gaan
en wek ons, op uw woord!

38

André F. Troost

André Troost neemt voor dit lied zijn uitgangspunt bij de twee stoeten, die elkaar tegenkomen voor de stadspoort. De ene stoet loopt de stad uit. Troost noemt niet eens de dode, de

dragers, de familie. Hij noemt alleen de weduwe, die na haar man nu ook haar enige zoon begraaft. In feite draagt deze vrouw zich zelf ten grave. Zij heeft niets meer om nog voor

te leven. Voor haar geen nageslacht, dat haar naam en die van haar man hoog zal houden, als het rijk van de Messias komt.

De andere stoet loopt de stad in. Ook daar noemt Troost niet de grote menigte die bij Jezus was. Tegenover die ene vrouw zet hij één man: 'de Heer der wereld', 'het leven'. Ze lijken wel op elkaar te botsen. Beiden kunnen ze letterlijk niet verder. Eén van hen moet terug. In onze cultuur getuigt het nog steeds van fatsoen, wanneer wij aan de kant gaan voor een begrafenisstoet. Jezus echter gaat niet aan de kant. Hij zoekt de confrontatie met de dood.

Telkens klinkt in dit lied 'door/voor de poort van Naïn'. Het lijkt om meer te gaan dan een geografische plaatsaanduiding. In dit lied gaat 'de poort van Naïn' klinken naar de poort van het leven zelf. Dat blijkt ook wel uit het laatste vers, waarin de dichter de gang van deze moeder en haar zoon vergelijkt met ons 'als wij straks door de poort van deze wereld moeten gaan'. De begrafenisstoet is de poort definitief gepasseerd. Door deze poort is geen weg meer terug. Jezus komt te laat. Maar de dichter zegt: 'Hij komt soms vroeg, Hij komt soms laat, Hij komt, wanneer Hij wil'. Hij wekt de dode op en dwingt de stoet om te keren, terug het leven en de toekomst in. Een 'opgetogen stoet' keert terug door de poort van Naïn. 'Gij hebt mijn rouwklacht en geschrei, veranderd in een blijde rei (psalm 30)'

Een aparte rol is in dit lied weggelegd voor de kinderen. Het lied speelt zich af tegen het décor van spelende kinderen: een beeld van de vrede in het nieuwe Jeruzalem.

De begrafenisstoet komt het spel van de kinderen wrede verstoren. Ze 'staan stil op straat' en weten geen raad met het verdriet van de weduwe: 'ze fluisteren een groet'. In de zesde strofe klinkt opnieuw een groet van de kinderen: nu juichen ze met de woorden van Zacharias: 'God heeft omgezien naar zijn volk'

Bij het maken van dit lied heeft de dichter zonder twijfel gezang 274 uit het Liedboek voor de Kerken voor ogen gehad. 'O Jezus wees ter plaatse! / O Jezus, kom op tijd!' dichtte Willem Barnard in dit lied bij het verhaal van de jongeling van Naïn. Een echo daarvan klinkt in de vierde strofe van gezang 30: 'Hij komt soms vroeg, Hij komt soms laat, Hij komt wanneer Hij wil'. In gezang 30 tekent Troost Jezus' confrontatie met de dood in zijn geheel uit. Barnard vat die confrontatie in de vier regels van de vijfde strofe: 'Hij kwam de dode tegen, / men droeg de dode uit. / De dood is halverwege / door onze Heer gestuit'

Gezang 274 is een moeilijker lied dan het lied van Troost. Het heeft echter ook meer diepgang. Dat komt omdat gezang 274 probeert het verdriet van de weduwe onder woorden te brengen: 'Nu wordt het nooit meer morgen/ de zon, de maan zijn uit'. Het lied van Troost is eenvoudiger, maar daardoor soms ook wat

schematisch. Gezang 30 biedt nauwelijks woorden om stem te geven aan het verdriet. In plaats daarvan dreigt het op sommige plaatsen een smartlap te worden: 'haar kind, haar zoon ging heen', 'Moeder, houd met huilen op'. Iets meer diepgang zou gepast zijn, temeer omdat de bijbeltekst zegt: 'Als de Heer haar ziet raakt alles in hem over haar bewogen'(Lc.7:13)

Melodie

De melodie is eenvoudig van opzet. Je kunt in de eerste regel een stoet zien opklimmen die in de tweede regel oploopt tegen een stoet die afdaalt. Regel drie begint als herhaling van de tweede regel, maar breidt deze uit door de toonherhaling voort te zetten. De laatste regel brengt ons weer thuis.

De eenvoudige opzet van de melodie is geen garantie dat het lied meteen foutloos gezongen zal worden. Ietwat verraderlijk is dat de melodie soms doet denken aan andere liederen (vgl. r. 2 met NG 22 r. 7). Aan het begin van regel 4 komt de sprong naar d vrij onverwacht (het had ook een a kunnen zijn) en ook de voorlaatste noot f (i.p.v. een toonherhaling e) vraagt attentie bij het aanleren.

Gebruik

Gezang 30 uit de Negentig Gezangen is een bruikbaar lied als het verhaal van de jongeling van Naïn gelezen wordt. Omdat het lied zo dicht bij de bijbeltekst blijft, ligt het voor de hand om het na de schriftlezing uit Lucas 7 te zingen of direct na de preek. De eenvoudige tekst en melodie maken het lied geschikt om met de kinderen te zingen. Het lied nodigt daartoe ook uit: kinderen vormen het décor van dit lied.

Wie de tegengestelde beweging van de beide stoeten meer nadruk wil geven, kan overwegen om het lied in beurtzang te zingen. De ene helft van de gemeente neemt het gedeelte over de begrafenisstoet op de lippen (vers 1 en 2), waarna de andere helft het gedeelte over de stoet volgelingen van Christus zingt (vers 3, 4 en 5). Als vanaf vers 6 de begrafenisstoet omdraait en terugkeert door de poort van Naïn, zingen beide groepen gezamenlijk.

Overigens bevat vers 7 in de uitgave van de Negentig Gezangen een fout: de woorden 'ook' en 'ons' staan verkeerd om. Troost heeft geschreven: 'Christus, raak ook ons eens aan.' Wie deze regel doorzingt, begrijpt dat Troost het zo bedoeld heeft.

Nelleke van Eijdsen is lid van de liturgiecommissie in de Koepelkerk Arnhem en adviseert predikanten bij het maken van orden van dienst.

Klaas Spijker is kerkmusicus in Arnhem

Kerkgebouwen

beter verzekerd

Donatus verzekert kerken, al meer dan 150 jaar. Maar wist u dat we ook speciale verzekeringsproducten voor kerken hebben? Bijvoorbeeld voor vrijwilligers, kostbaarheden, ramen, aanstraalverlichting, inventaris, enzovoort. Als onderlinge verzekeringsmaatschappij houden we de premies laag. Sterker nog, we restitueren zelfs een groot deel. Zijn uw kerkelijke gebouwen nog niet door Donatus verzekerd? Vraag een vrijblijvende offerte aan.

donatus

Postbus 500, 5240 AM Rosmalen
info@donatus.nl www.donatus.nl
tel. 073 - 5221700

Hendrik de Cock Afgescheiden en toch betrokken

Biografie. Kerkelijke ontwikkelingen rond Hendrik de Cock worden door auteur drs. H. Veldman geplaatst in de context van politiek en maatschappij.

ISBN 90 5294 312 5

€ 24,50

Hendrik de Cock, Fiets- en autoroute

in de omgeving van Ulrum en Noordwest-Groningen. ISBN 90 5294 326 5

€ 1,50

Verkrijgbaar bij de boekhandel en de uitgever

Cedrus Uitgeverij, Postbus 7, 9780 AA Bedum
Tel. (050) 301 21 44, info@profiel.nl, www.profiel.nl

De Nieuwe Bijbel Vertaling
is bij ons in *vrijwel*
alle edities in voorraad

HUIZINGA

VEENDAM
chr. boek-en muziekhuis

www.huizinga-veendam.nl bestel.hcbmh@solcon.nl
Kerkstraat 52 Veendam tel. 0598 690340
verzending door heel Nederland

Kostbaarheden ook
beter verzekerd

Postbus 500, 5240 AM Rosmalen
info@donatus.nl www.donatus.nl
tel. 073 - 5221700

donatus

Vrijwilligers ook
beter verzekerd

Postbus 500, 5240 AM Rosmalen
info@donatus.nl www.donatus.nl
tel. 073 - 5221700

donatus

Nederlandse Stichting "Verpleegkundigen voor Israël"

Ook uw steun is nodig!

De V.V.I. stelt zich ten doel:
Israël helpen met de verpleging
van alle bevolkingsgroepen,
ongeacht afkomst en overtuiging.

Verpleegkundige Hulp

discrimineert niet...

Giften graag op giro 3885840

t.n.v. Penn. VVI, Postbus 903,

3100 AX Schiedam

Inl.: Secretariaat tel 010-4137951

email: adm.vvi@tiscali.nl

Ook bemiddeling bij uitzending vrijwilligers

Geef u óm Israël, geef dan vóór Israël